

NI-80-09-560-ET-C

Euroopa
Komisjon

Mida tasub teada Euroopa Liidu laienemise kohta

Euroopa Komisjon, laienemise peadirektooraat
Üksus A2: Teave ja side
Büroo aadress: Rue de la Loi 200, B-1049 Brussels
Tel: (+32 2) 295 36 79 Faks: (+32 2) 299 17 77

ISBN 978-92-79-11755-8

9 789279 117558

Olli Rehn
Euroopa Komisjoni laienemisvolinik

EESSÕNA

2009. aastal tähistame kahte ajaloolist tähtpäeva. Sügisel möödub 20 aastat Berliini müüri langemisest. Maikuuks aga tähistame 5 aasta möödumist Euroopa Liidu laienemisest, mille tulemusena Ida- ja Lääne-Euroopa edukalt taas ühtedeti.

Viie aastaga on ELi laienemisest juba olnud kasu nii uutele kui vanadele liikmesriikidele. Majanduslikus plaanis on laienemine loonud ekspordi- ja investeerimisvõimalusi, seega rohkem töökohti vanade liikmesriikide kodanikele. Uutes liikmesriikides aga on laienemine toonud kaasa parema elatustaseme. See omakorda on aidanud tugevdada demokraatiat, stabiilsust ja julgeolekut meie kontinendil. Laienenud ELil on rohkem kaalu ülemaailmse tähtsusega küsimuste

käsitlemisel, nagu kliimamuutused või rahvusvaheline finantskriis. Tänapäevane EL pole üksnes suurem, vaid ka tugevam, dünaamilisem ja kultuuriliselt rikkam.

Euroopa Liiduga ühinemise väljavaade on käivitamas reforme Lääne-Balkanil ja Türgis.

Kuigi enamik ELi kodanikke toetab laienemise üldeesmärki – rahu ja stabiilsuse, demokraatiat ja heaolu piirkonna laiendamist Euroopas – on mõned laienemise suhtes endiselt skeptilised.

Käesolevas brošüüris leiavad vastuse peamised mureküsümused, lisaks esitatakse tasakaalustatult ELi laienemise poolt- ja vastuargumendid. Minu üleskutselugejale on teha ise oma järeldused.

2009. aasta märtsis Brüsselis,

Olli Rehn

Milline on laienemise mõju ELi julgeolekule?

Euroopa Liit on rajatud ühistele väärtustele ja põhimõtetele, samuti eeldusele et iga neid järgiv Euroopa riik võib taotleda liikmestaatust.

Laienemine on seega liikumapanevaks jõuks, mis stimuleerib demokraatlike muudatusi ja majanduse liberaliseerimist ELiga ühineda soovivates riikides. ELi nn pehme jõu põhieesmärk on laiendada rahu, stabiilsuse ja heaolu mõjupiirkonda Euroopa mandril. ELi tõmbejõud mängis olulist rolli Kesk- ja Ida-Euroopa rahumeelses ja demokraatlikus ümberkujunemises ning on jätkuvalt peamiseks reformide käivitajaks ka Lääne-Balkanil ja Türgis. Meile endale on eluliselt tähtis eksportida oma naaberriikidesse stabiilsust, selle asemel et lasta ebastabiilsusel väljastpoolt sisse tungida.

Kõigile eurooplastele on kasuks suurem stabiilsus ja rahumeelne areng, millele ELi järjestikused laienemised aastate jooksul kaasa on aidanud.

ELi liikmelisus on vabade ja demokraatlike riikide valik, kes on otsustanud jagada Euroopa identiteeti ja tuua oma iseseisvus vabatahtlikult ELi egiidi alla.

Milline on laienemise majanduslik mõju?

Laienemine on tulnud kasuks nii uutele kui ka vanadele liikmesriikidele ja ELile tervikuna. Vähem kui kümne aastaga kasvas kaubandus vanade ja uute liikmesriikide vahel peaaegu kolm korda (175 miljardilt eurolt 1999. aastal ligi 500 miljardi euronit 2007. aastal). Veelgi ilmekamaks näiteks on uute liikmesriikide vahelise kaubanduse viiekordne kasv samal ajavahemikul, vähem kui 15 miljardilt eurolt 77 miljardi euronit.

See oli peamine tegur, mis aitas kaasa suurele tööhõive kasvule uutes liikmesriikides, mis oli alates ELiga ühinemisest aastal 2004 kuni majanduskriisi alguseni 1,5% aastas.

Ka majanduskriisi ajal tõestab ülaltoodu ilmekalt, et laienemine ei ole probleem,

vaid Euroopa majanduse taaselavdamise oluline osa. Me jagame ühist saatust.

Kuidas laienemine ELi kodanikele kasuks tuleb?

Esiteks tuleb kõigile eurooplastele kasuks suurem stabiilsus ja rahumeelne areng, millele ELi järjestikused laienemised on aastate jooksul kaasa aidanud. See pole aga veel kõik.

Rohkem kui 100 miljoni suureneva ostuvõimega tarbija tulek siseturule on tõstnud nõudlust vanade liikmesriikide ettevõtete toodangu järele, aidates neil töökohti säilitada ja juurde luua. Nii nagu iga Saksa ettevõtte poolt Poolas müüdüd masin toob kasu kõigile Saksa kodanikele, tuleb iga Madalmaade pangaga poolt uutest liikmesriikides sooritatud tehing kasuks Madalmaade majandusele tervikuna.

ELi keskkonna- ja tervisenormide omaksvõtmine uute liikmesriikide poolt on lisaks neile endile tulnud kasuks ka vanadele liikmesriikidele.

Toiduohutus ja loomade tervis olid hiljutistel liitumisläbirääkimistel peamiseks mureküsimumstek. EL võttis kasutusele ranged meetmed, et uued liikmed nõuetega vastavusse viia. Nõuetele mittevastavad toiduainetetööstuse ettevõtted, meiereid ja tapamajad suleti enne ühinemist, loa oma tooteid siseturul müüa said vaid nõuetele vastavad ettevõtted.

Konkreetsete veedirektiivide rakendamine parandas joogivee, suplus-, pinna- ja jõevee kvaliteeti.

Laienemise tulemusena paranes ka tuumaohutus. Ühinemisega seotud kohustuste täitmiseks suleti mitmed ohtlikud tuumareaktorid. Uued liikmesriigid ühinesid operatiivse kiirgusavarii infovahetuse süsteemiga, tõstes veelgi kogu ELi turvalisust.

Laienemise tulemusena on rohkem riike liitunud Schengeni alaga, see teeb reisimise kõigi kodanike jaoks lihtsamaks. Uute liikmesriikide integreerumine ELi-sisese lennundusturuga on teinud lennundusteenused odavamaks ja ohutumaks.

ELi kodanikele on kasuks tulnud ka laienemise läbi avardunud äri-, õppimis- ja töötamisvõimalused välismaal.

Süvenemine versus laienemine?

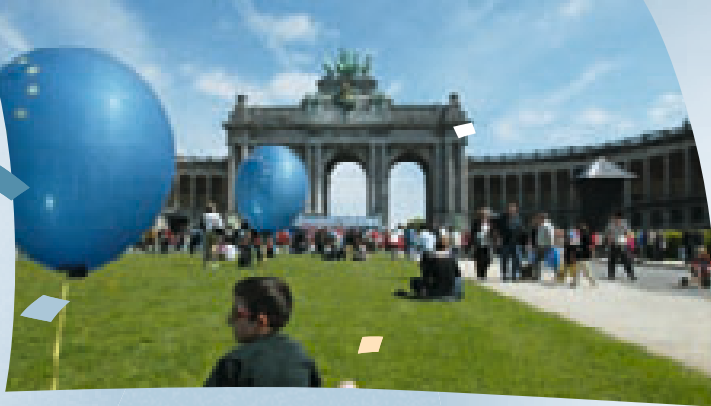
Kombinatsioon süvendamisest ja laienemisest on ELi tugevdanud, andnud meile rohkem kaalu maailma majanduses ja poliitikas kaasa rääkida. Nende kahe vahel ei ole sisemist vastuolu. Eri põhjustel tuleb ELil nii süveneda kui ka laieneda, siiani on need protsessid kulgenud paralleelselt.

Näiteks loodi ühisturg pärast ELi laienemist Lõuna-Euroopa riikidesse 1980. aastatel. Samal ajal töötati välja olulise tähtsusega ühtekuuluvus- ja regionaalpoliitika.

Ühisraha võeti kasutusele pärast Põhja-maade ja Austria ühinemist 1990. aastatel, sama-aegselt rakendati olulisi meetmeid ka välis- ja julgeolekupoliitikas.

Pärast 2004. aasta ühinemisi on tehtud märkimisväärseid edusamme õiguse, vabaduse ja turvalisuse valdkonnas. Viimasel ajal on tähelepanu keskmes majanduslik konkurentsivõime ja kliimamuutused.

Hirm, et 27 liikmesriigiga liit satub otsustamisprotsessis ummikusse, on osutunud alusetuks. Kuid loomulikult saab ELi tõhusust veelgi parandada ja seda tuleb teha. Sisereformidega tuleb edasi minna. Aga seejuures ei tohi unustada ELi ja tema kodanike põhihuvi – tööd rahu ja heaolu nimel.

Liiga palju liiga kiiresti?

Aastatel 2004 ja 2007 ühinesid ELiga 12 uut riiki. Samas ei toimunud Euroopa taasühinemine üleöö. Kümme Kesk- ja Ida-Euroopa riiki ning Küpros ja Malta ühinesid ELiga 15 aastat pärast Berliini müüri langemist. Nende aastate jooksul tegid kõnealused riigid läbi sügavad demokraatlikud ja majanduslikud muutused, mis andsid neile õiguse ELi liikmesriigiks saada.

Kahe riigi, Rumeenia ja Bulgaaria puhul olid ühinemislepingus ette nähtud täiendavad turvaklauslid, et käsitleda võimalikke ühinemisest tulenevaid probleeme majanduses, ühisturu toimimises ning justiits- ja siseasjades.

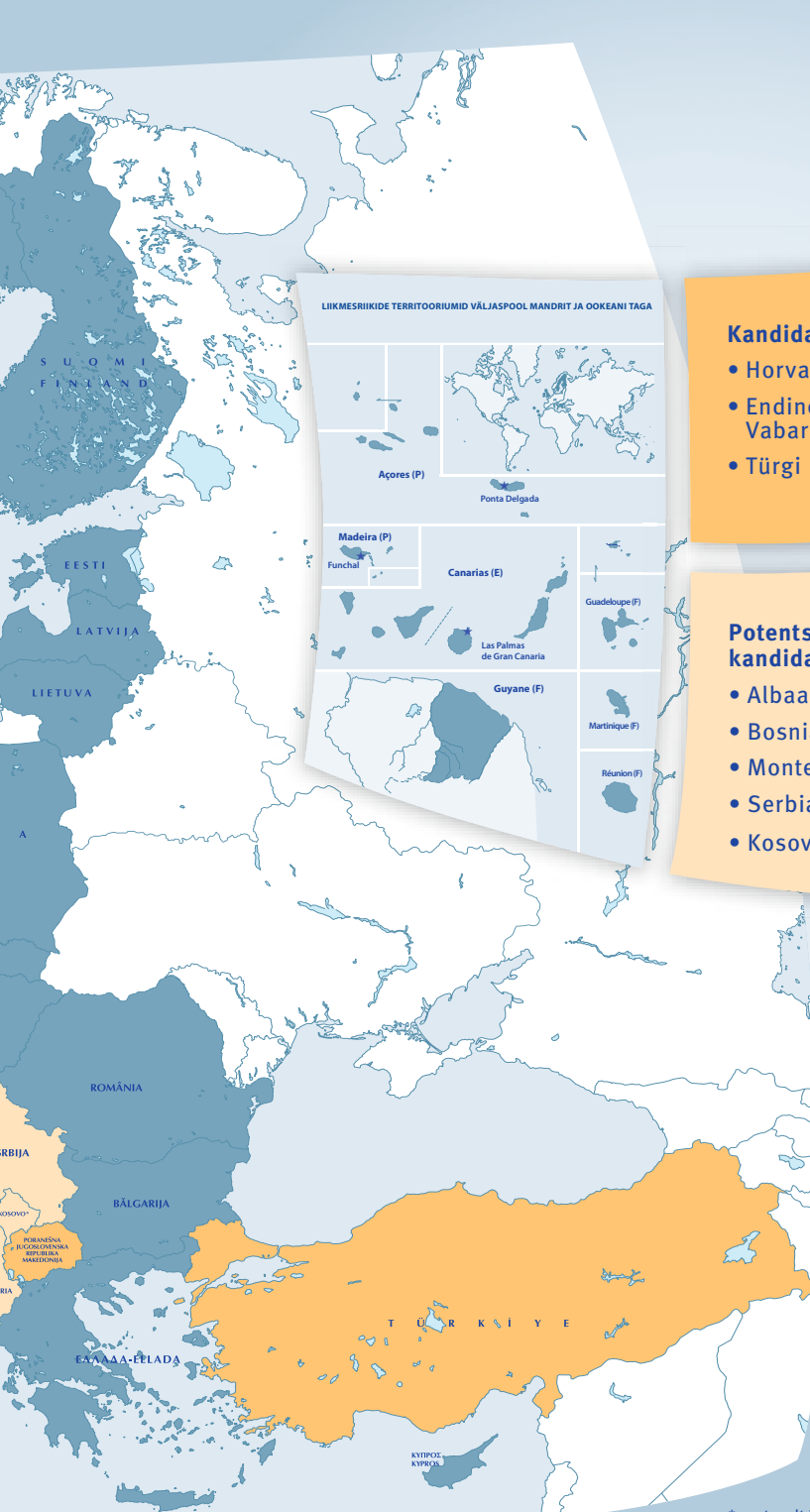
Kuidas laienemisi ette valmistatakse?

1993. aastal määratles EL täpsed ühinemiskriteeriumid (nn Kopenhaageni kriteeriumid). ELiga ühinemiseks peab riik olema stabiilse demokraatiaga ja järgima õigusriigi põhimõtteid, austama inimõigusi ja vähemuste õigusi, omama konkurentsivõimelist turumajandust ja olema suuteline täies ulatuses rakendama ELi õigusakte.

2004/07 laienemine oli kõige paremini ette valmistatud laienemine ELi ajaloos. Juba 1991. aastal sõlmis EL Ungari ja Poolaga ning seejärel teiste Kesk- ja Ida-Euroopa riikidega esimesed nn Euroopa lepingud, milles sätestati ELiga ühinemise esmased tingimused. Tänu kõnealustele lepingutele oli 2001. aastaks kahepoolses kaubanduses loodud vaba-kaubandusala 85% ulatuses. See aitas 2004. aasta mais ära hoida kaubandusšokki.

Kodanike muresid ja kogu protsessi jooksul saadud kogemusi arvesse võttes on EL rakendanud täiendavaid

LIKESRIIKIDE TERRITOORIUMID VÄLJASPOOL MANDRIT JA OKEANI TAGA

- Kandidaatriigid**
- Horvaatia
  - Endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia
  - Türgi

- Potentsiaalsed kandidaadid**
- Albaania
  - Bosnia ja Hertsegoviina
  - Montenegro
  - Serbia
  - Kosovo*

* vastavalt ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonile 1244/99

meetmeid laienemisprotsessi kvaliteedi parandamiseks. Nüüd pööratakse algusest peale veelgi enam tähelepanu riigi ülesehitamisele, heale valitsemistavale, õigusriigi põhimõtete järgimisele, võitlusele organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooniga ning lepitamismenetlustele ja kodanikuühiskonna arendamisele. Edusammude analüüsimiseks on välja töötatud mõju-uuringud. Liitumisläbirääkimised konkreetsetes poliitikavaldkondades on võimalikud ainult siis, kui ranged kriteeriumid on täidetud.

Kes otsustab?

Iga kaalukas ühinemist puudutav otsus võetakse ühehäälselt vastu ELi liikmesriikide valitsuste poolt Euroopa Liidu Nõukogus. Oma nõusoleku peavad andma Euroopa Parlamendi liikmed, kes on ELi kodanike poolt otse valitud. Seega võetakse kõik tähtsad otsused vastu liikmesriigi ja ELi tasandil demokraatlikult valitud asjakohaste organite poolt.

Ühinejariikides on ühinemise aluseks tavaliselt üleriigiline konsensus.

Kas laienemine on kallis?

ELi rahaline abi uutele liikmesriikidele moodustab ligikaudu 0,2% vanade liikmesriikide sisemajanduse kogutoodangust, 2013. aastaks tõuseb see 0,3%-ni. Majanduslik kasu ELile tervikuna aga kaalub need kulutused kindalt üles.

Kõnealust raha kulutatakse alati viisil, mis tuleb kasuks ELile tervikuna. Teid ja muid infrastruktuure uutes liikmesriikides ehitavad sageli vanade liikmesriikide ettevõtted. Õiguskindlus, vähenenud korruptsioon ja paremad infrastruktuurid tulevad kasuks kogu Euroopa Liidu ettevõtlusele. Uute liikmesriikide majanduse arendamiseks kulutatud rahaga luuakse uusi ettevõtlusvõimalusi nii uutes kui ka vanades liikmesriikides.

Kui palju töotajaid on vanade liikmesriikide tööturule saabunud?

Töäjõu ja isikute vaba liikumine on ELi siseturu aluspõhimõte.

Ennustused Kesk- ja Ida-Euroopa tööjõu massilise sisserände kohta ei ole täitunud. Enamikus vanades liikmesriikides moodustavad uute liikmesriikide kodanikud alla 1% tööealisest elanikkonnast. Erandiks on Iirimaa (ligikaudu 5%) ja Ühendkuningriik (1,2%), mille puhul tööjõu sisseränne saavutas maksimumi 2006. aastal ning on seejärel vähenenud.

Kas ettevõtted on liikunud uutesse liikmesriikidesse?

Üldiselt on töökohtade viimine vanadest liikmesriikidest uusimatesse liikmesriikidesse jäänud üsna tagasihoidlikuks. Ei ole märke sellest, et ettevõtete ümberpaigutamine oleks alates 2004. aastast kasvanud.

Ettevõtted otsivad alati madalamaid tootmiskulusid, suuremat turgu, tehnoloogilisi uuendusi ja muid vahendeid, et konkurentsivõimet säilitada. Euroopa ettevõtete konkurentideks on eeskätt Ameerika Ühendriikide, Hiina ja India ettevõtted. Kolmandate riikide asemel Kesk- ja Ida-Euroopasse investeerimine aitab Euroopa tööstusel töökohti säilitada ja kogu Euroopas majanduskasvu edendada. Globaliseerunud majanduse tingimustes saab Euroopa vastuseks majandusväljakutsetele olla vaid konkurentsivõime tõstmine koos sotsiaalse mudeli arendamisega.

Mida toob ELi laienemine kaasa kuritegevuse osas?

Organiseeritud kuritegevus ei tunne piire ja see on tõsine probleem kõigi liikmesriikide jaoks.

Tänu laienemisele hõlmab ELi politsei ja õigusala nüüd ka uute liikmesriikide territooriumi. Koostööd on tõhustatud näiteks ühiste uurimisrühmade, kogu ELi hõlmava teabevahetuse ja Euroopa vahistamismääruse rakendamisega. Piirid on muutunud turvalisemaks, sest uued liikmesriigid on võtnud omaks ELi piirikontrolli standardid.

Tõhusam koostöö on aidanud ELi kodanikke paremini kaitsta. Ajavahemikul 2003–06 vähenes kuritegevuse üldmäär peaaegu 4%. Esimese kuue kuu jooksul pärast sisemise Schengeni piirikontrolli kaotamist Saksamaa ja Poola vahel 2007. aasta detsembris vähenes kuritegevus ja vahistamiste arv. Mõnedes liikmesriikides

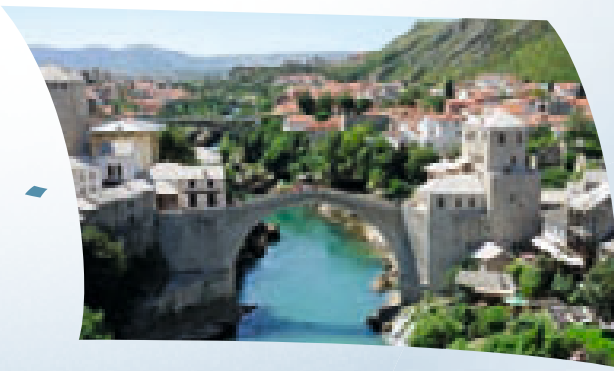
on vähenenud ebaseaduslikult piiriületamiselt tabatud kolmandatest riikidest pärit kodanike arv.

Kas laienemisel on piirid?

ELi asutamislepingus on sätestatud, et iga Euroopa riik, kes järgib demokraatlikke väärtusi, inimõigusi ja õigusriigi põhimõtteid, võib taotleda ELi liikmesstaatust. Kuid see ei tähenda, et kõik Euroopa riigid liikmelisust taotlema hakkaksid või et EL peaks kõik taotlused vastu võtma. Euroopa on geograafiline, kultuuriline ja ajalooline tervik. Geograafia on muidugi oluline: Maroko 1987. aasta liitumistaotlus lükati tagasi.

Samas on Euroopa idapiirid ebamäärasemad kui need, mis on paika pandud Vahemere või Atlandi ookeaniga. Geograafid ja ajaloolased pole Euroopa „lõplike” piiride osas kunagi täielikule üksmeelele jõudnud.

EL põhineb eeskätt ühistel väärtustel. ELi piirid on muutunud iga uue liikmesriigiga.

Praegune laienemispoliitika hõlmab Lääne-Balkanit ja Türgit.

Kuidas on lood Türgiga?

Arvestades meie stabiilsust ja turvalisust, majanduslikke ja energiaalaseid kaalutlusi ning tsivilisatsioonide vahelise sideme loomist laiemalt on Türgi ELi jaoks oluline strateegiline partner. Meie koostööl on pikk ajalugu. Türgi on olnud NATO ja Euroopa Nõukogu liige üle 50 aasta. 1963. aastal sõlmiti ELi ja Türgi vaheline assotsiatsioonileping ja tolliliit jõustus 1995. aastal.

Ühinemisläbirääkimiste avamisega 2005. aastal otsustasid ELi liikmesriigid Türgi ühinemissoovi tunnustada. ELiga ühinemiseks peab Türgi kõigepealt täitmaringed liikmesriigiks saamise nõuded. Läbirääkimiste tempo oleneb Türgi suutlikkusest viia läbi vajalikud reformid.

Paljud eurooplased on avaldanud muret selle üle, et valdav enamus türk-lasi on islamiusulised. EL on rajatud

ühisväärtustele nagu inimväärikuse austamine, õigusriigi põhimõtete järgimine, sallivus ja mittediskrimineerimine – mitte religioonile. Usuvabadus ja vähe-muste kaitse on liikmelisuse põhilised poliitilised kriteeriumid, seega puudub siin igasugune vastuolu islamiga.

Miks taotlevad Lääne-Balkani riigid ELiga ühinemist?

Lääne-Balkani riigid on valinud Euroopa identiteedi. Kaardile vaadates on nende otsus täiesti mõistetav – neid ümbritsevad ELi liikmesriigid.

Need riigid on pärast 1990. aastatel Jugoslaavia lagunemisele järgnenud sõdu ja sisekonflikte palju muutunud. Kõnealustele riikidele ELiga ühinemise välja-vaate andmine on parim viis soodustada reforme ning tugevdada jätkuvalt demokraatiat ja piirkondlikku stabiilsust, mis omakorda on kogu Euroopa huvides.

Kuigi organiseeritud kuritegevus ja korruptsioon on kogu piirkonnas jätkuvalt

tõsiseks probleemiks, on Lääne-Balkani riigid viimase ajal selles valdkonnas edu saavutanud, osaliselt ka tänu ELi abile. Seeläbi on paranenud politsei ja õigus-alane koostöö nii piirkonnasiseselt kui ka ELi mastaabis ning see aitab kaasa piirkonna üldisele arengule.

ELi ühinemiseelse, institutsioonide üles-ehitamiseks mõeldud abipaketi osana aitavad liikmesriikide haldusasutused Balkani riikide vastavatel asutustel arendada ja rakendada turvalisuse parandamise strateegiaid.

ELi idapiiril asuvate riikide välja-vaade ELiga ühinemiseks

Arutelud Ukraina, Moldova või Gruusia ühinemiseks ELiga ei ole praegu päeva-korras. Mistahes otsus sellise väljavaate pakkumiseks peaks saama kõikide liikmesriikide ühehäälsel heakskiidul.

EL toetab kõnealuseid riike ELi naabruspoliitika ja idapartnerluse raames. EL ja Ukraina peavad läbirääkimisi

assotsiatsioonilepingu sõlmimiseks, mille eesmärk on tugevdada Ukraina poliitilist ühtsust ja majanduslikku integratsiooni ELiga. Leping hõlmab kõiki poliitilise, majandusliku ja sektoripõhise koostöö valdkondi, sealhulgas põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna loomist. Lisaks näeb idapartnerlus ette energiajulgeoleku tõhustamise, mis tuleb kasuks nii ELile kui partnerriikidele, samuti suurema finantsabi, ning turvalisusnõuete täitmise korral ka lihtsamad ELi reisimise tingimused partnerriikide kodanikele.

Euroopa Komisjon ega üksi tema nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas väljaandes esitatud teabe kasutamise eest.

**„Europe Direct” on teenistus, mis aitab leida vastused
Euroopa Liitu puudutavatele küsimustele**

Tasuta infotelefon: (*):
00800 6 7 8 9 10 11

(* Teatud juhtudel ei võimalda mobiilsideoperaatorid helistamist 00800 numbritele või on need kõned tasulised.

Euroopa Komisjon, laienemise peadirektooraat
Mida tasub teada Euroopa Liidu laienemise kohta
Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus
2009 – 12 lk – 14.8 × 21 cm

ISBN 978-92-79-11755-8

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saate Internetist „Europa” serverist (<http://europa.eu>).

Euroopa Liidu laienemise kohta võib leida teavet laienemise peadirektooraadi veebisaidilt (<http://ec.europa.eu/enlargement/>).

Kataloogimisandmed on esitatud väljaande lõpus.
Euroopa Komisjoni laienemise peadirektooraat, 2009.

ISBN 978-92-79-11755-8

© Euroopa Ühendused, 2009
Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Printed in Belgium
Trükitud valgele kloorivabale paberile

Euroopa Liidu väljaannete tellimine

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- raamatukauplustes, esitades pealkirja, väljaandja ja/või ISBNi numbri;
- võtke otse ühendust meie müügiesindajatega;

kontaktandmed leiate veebilehelt <http://bookshop.europa.eu>
või saatke faks numbrile +352 2929-42758.

Tasuta väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- Euroopa Komisjoni esindustes ja delegatsioonides;

kontaktandmed leiate veebilehelt <http://ec.europa.eu>
või saatke faks numbrile +352 2929-42758.